

Konsultat kombëtare me studentë për iniciativën KOMRA

Prishtinë

15 prill 2009

Konsultat i organizoi organizata joqeveritare e të rinjve *Integra*. Në to morën pjesë 40 studentë, ndërkaq diskutimin e përcollën tre monitorues nga shoqata e viktimave. Katër parafolësit, Kushtrim Koliqi (*Integra*, Kosovë), Shukrije Gashi (*Partners Kosova-Center for Conflict Managment*, Kosovë), Bekim Blakaj (*Fondi për të Drejtën Humanitare*, Kosovë) dhe Ivan Novosel (*Legalis*, Kroaci), në pajtim me rendin e ditës, bënë një hyrje të shkurtër në temë. Tekstin e vetëm e publikoi *KosovaPress*.

Pjesëmarrësit e mbështetën iniciativën e KOMRA dhe bashkëpunimin rajonal gjatë atij procesi.

Ne shpresojmë shumë tek Koalicioni për KOMRA, prandaj edhe shpresojmë se ai do t'i krijojë dhe mobilizojë të gjitha strukturat e veta që i disponon, sa më parë që të jetë e mundur. (...) Desha që edhe njëherë të kërkoj nga ju një seriozitet në punë, që të jeni më konkret dhe që, nëse keni fat, të vazhdoni me këtë Koalicion. (Besart Metaj, student, Fakulteti Juridik, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

*Duhet të ekzistojë një bashkëpunim më i thellë dhe ai duhet të jetë ndërshtetëror, sepse është në interesin tonë që t'i gjejmë kryesit e krimeve të luftës dhe që ata t'i sjellim para drejtësisë. (Ylber Maxhuni, *Youth Step*, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).*

*Deri më tani, 10 vjet pas luftës, tek ne në Kosovë pati vetëm dy gjykime që përfunduan me vendime përfundimtare, dhe atë nga ana e gjykatësve ndërkombëtarë, e kam fjalën këtu për gjykimin e krimeve të luftës. Dënimet janë të ulëta, e cila gjë fare nuk i kënaqë anëtarët e familjeve. Në fakt, pikërisht për këtë shkak komisioni vërtet është i domosdoshëm. (Bekim Blakaj, *Fondi për të Drejtën Humanitare Kosovë*, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).*

Të gjithë ne e kemi një kriminel të përbashkët, e ata janë të gjithë që morën pjesë në krimet në Kroaci, Bosnje, dhe pastaj në Kosovë. Prandaj është e domosdoshme që të bashkëpunojmë bashkërisht, sepse edhe ndihma më e vogël e mundshme që vjen nga cilido vend është shumë e rëndësishme. (Edmir Sejdiu, student, Fakulteti i Shkencave Politike, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Është e nevojshme të konstatohen faktet për krimet e kryera në Kosovë. Gjatë këtij procesi duhet të nisemi nga viktimat dhe rrëfimet e tyre, ndërkaq organet kompetente të Serbisë dhe Kosovës duhet t'i procedojnë kryesit e veprave penale.

Kemi shumë krime dhe masakra të ndryshme të kryera në Kosovë, por për këto masakra duhet pasur dhe fakte, është e nevojshme të gjenden ata që i kryen ato krime, ndonëse jo gjithëherë duke i balancuar kryesit e krimeve me ata që pësuajnë nga krimet. Ata nuk mund të barazohen në mënyrë të njëjtë me ta. (Lavdim Rizani, student, Fakulteti Shkencave Politike, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Shumë kryes të krimeve, qofshin ato të mëdha apo të vogla, të vrasjeve, dhunës dhe të llojeve të ndryshme të krimit, janë ende në liri dhe ata bëjnë një jetë normale, të lirë. Ata duhet të identifikohe në çfarëdo mënyre të mundur, prandaj edhe duhet të gjenden faktet kundër tyre. Viktimat janë faktet kryesore kundër tyre, gjë që pak a shumë edhe është ideja kryesore e këtij komisioni. Duhet të dihet se çfarë duhet bërë, të dihen emrat, dëshmitë, të dihen ngjarjet, çka ka ndodhur... (Kushtrim Koliqi, Integra, Kosovë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Detyra jonë është që të mbledhim fakte dhe ato t'i përçojmë, ndërkaq i mbetet shoqërisë serbe, qeverisë serbe dhe qeverisë tonë që t'i evidentojnë grupet të cilat vepruan në këto hapësira, dhe që t'i identifikojnë ata që kryen vepra kriminale. (Ylber Maxhuni, Youth Step, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Viktimat hezitojnë të deklarohen sepse shoqëria distancohet nga ky problem dhe nuk kërkon një mënyrë adekuate që viktimat të përfshihen në këtë proces. Komisioni duhet ta dijë se ku të shkojë, kujt t'i drejtohet, e jo, siç thotë populli, të shkelë nëpër dërrasa të kalbura. Më mirë të shkohet me hapa të sigurt, të dihet se çka të hulumtohet, të mësohet se cilat janë problemet e drejtpërdrejta të viktimave, sepse ato kanë një pasqyrë të qartë se çfarë ka ndodhur. (Shukrije Gashi, Partners Kosova-Center for Conflict Management, Kosova, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Të gjitha viktimat duhet të regjistrohen dhe KOMRA duhet të vërtetojë numrin e saktë të tyre .

Secila viktimë ka emrin dhe mbiemrin e vet, secila viktimë ka krenarinë e vet dhe secila viktimë, qoftë ky edhe një numër i vogël, fsheh individualitetin e vet. Dhe, s'mund të thuhet 100 ose dyqind mijë, s'mund të thuhet njëqind ose dyqind njerëz, s'mund të thuhet njëqind ose njëqind e një njeri. Thjesht, të gjitha viktimat duhet të kenë emrin dhe mbiemrin e tyre. Duhet të jenë aty, që do të thotë se duhet të njihen. (Ivan Novosel, Legalis, Kroaci, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Është e nevojshme që viktimave dhe dëshmitarëve që janë më në moshë t'iu jepet prioritet, sepse faktet harrohen ose zhduken me vdekjen tyre.

Çfarë do të ndodhë me viktimat ose me dëshmitarët të cilët i panë masakrat, e të cilët tani janë plakur, duke pasur parasysh se ata për çdo ditë e më tepër kanë probleme psikike ose mentale, e disa edhe vdesin. A mendoni se me shkuarjen e tyre humbin edhe faktet. (Besart Metaj, student, Fakulteti Juridik, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Kur jemi tek personat që janë të plakur, kanë propozuar që t'ju jepet prioritet këtyre lëndëve, që të merren përsëri deklaratat e tyre, nëse janë në gjendje që t'i përsërisin deklaratat që i kanë dhënë më parë. Pse jo, kjo mund të jetë një dëshmi e evidentuar si video-xhirim, që do të mund të ndihmojë në të ardhmen. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

KOMRA duhet të merret edhe me të burgosur politikë.

Disa nga viktimat që mund të japin dëshmi të drejtpërdrejta për secilin gjykim ose kundër shtetit që ka kryer veprime kriminale, të cilat nuk janë të përfshira me Konventën Ndërkombëtare, janë të burgosurit politikë. (...) Mendimi im është se pika e parë do të ishte që ne si komision ose kushdo që formon komisionin, të merret me të burgosur politikë. (Liridon Jetishi, student, Fakulteti i Shkencave Politike dhe Fakulteti Juridik, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

KOMRA duhet të publikojë rezultatet e veta pavarësisht presioneve të mundshme politike.

Sa do të jetë funksional Komisioni Rajonal në zbardhjen e të vërtetës në një kohë që ende është jostabile, kur ende vazhdohet me të vjetrën, ushqehen ndjenjat e fuqishme kombëtare nga të gjitha partitë, qoftë nga ana e viktimave, e atyre që e pësuan, apo nga kryesit e këtyre krimeve, kur dihet se për zbardhjen e fakteve duhet të kemi një bashkëpunim të përbashkët të të gjitha partive. (Kristijan Hasani, student, Fakulteti i Shkencave Politike, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Spektori civil duhet të bashkëpunojë me gjykatat në Kosovë dhe me EULEX'in, i cili mund të ndikojë tek pushteti.

Kemi shumë fakte të marra nga viktimat e luftës, por çfarë ka ndodhur me to dhe sa është bërë për këtë çështje nga ana e gjykatësve të UNMIK'ut, të cilët bashkëpunonin deri tani me gjykatësit tanë? Ajo që ne duhet të kërkojmë, si koalicion, është që gjyqësori, tani EULEX, të formojë një gjyqësor që do të merret me këto fakte. Edhe që ne, si shoqëri civile, t'i marrim ato fakte, fakte këto që janë marrë nga viktimat e luftës, t'i bashkojmë dhe t'i shqyrtojmë nëse janë përfshirë të gjitha. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Memorialët që aktualisht po ndërtohen larg vendeve të krimit janë ofendim për viktimat.

Po e marrë si shembull Dubravën. Kur shkuam në burg, gjysma e tyre ankoheshin se përse ai ishte nisur fare atje. Masakra ishte kryer brenda burgut, ndërsa ata memorialin e ndërtuan në një livadh. Çka ju nevojitet ajo përmendore, kujt ia kanë bërë? Le të ndërtohet në vendin e ngjarjes, nëse kemi nevojë për një metër katrorë vend, ndoshta do të mund ta gjejmë në mes të mijëra metrave katrorë. (Liridon Jetishi, student, Fakulteti Juridik, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Është i domosdoshëm informimi i viktimave dhe i shoqërisë civile për iniciativën KOMRA dhe më vonë për punën e Komisionit Rajonal. Bashkëpunimi me media gjatë këtij procesi do të jetë shumë i rëndësishëm.

Faktet dhe argumente ekzistojnë, por ato në njëfarë forme vazhdojnë të mbeten në qetësi, assesi s'mund të dalin. Familjet e viktimave të luftës janë determinanta kryesore në lidhje me mbledhjen e këtyre fakteve, dhe ata nuk e dinë se ky proces po vazhdon, se është në vazhdim e

sipër. Në njëfarë mënyre, [mundësia] që të flasim haptas dhe të kemi hapësirë për këtë lloje debatesh paraqet një hap përpara, por bashkëpunimi me media është një prej faktorëve kryesor, sepse familjet konsiderojnë se zëri i tyre ka mbetur vetëm jehonë. (Florentina Hajdari, student, Fakulteti i Shkencave Natyrore, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

[Mediat] Më shumë vëmendje i kushtojnë gjërave tjera, më pak të rëndësishme, sesa përkrahjes së idesë dhe të kuptuarit të shumë gjërave që kanë ndodhur te ne, dhe që për to ta informojnë opinionin e gjerë publik. Konkretisht, unë mendoj, e jam i sigurt se edhe kolegët e tjerë e ndajnë mendimin me mua, se problem kryesor janë mediat. (Naim Maxhuni, student, Fakulteti i Shkencave Politike, Prishtinë, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Është e nevojshme të eliminohet armiqësia mes popujve në rajon. Duhet të parandalohet përgjithësimi i krimeve dhe fajësimi i një populli për shkak të veprave kriminale individuale.

Nëse ne popullit serb i themi, ju jeni kriminelë, ose ata neve, si popull shqiptar, se ne jemi kriminelë, atëherë mendoj se gjeneratat e ardhshme do të vazhdojnë të kultivojnë urrejtjen ndaj armiqve. Ajo që duhet të bëjmë është që t'i precizojmë gjërat dhe t'i gjejmë individët që kanë kryer krime. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Si mund të arrihet diçka e këstillë kur duhet të kemi parasysh se jemi rritur në bindje se kemi armiq, se armiq të tanë, pra serbët, kanë ushqyer urrejtjen brenda nesh ndaj tyre. Edhe diçka, si mund të arrihet ajo që ne të mendojmë se nuk kemi armiq kur t'i keni parasysh rrethanat në të cilat rritemi ne. (Lirie Avdiu, student, Fakulteti i Shkencave Politike, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).

Për ta shkukur në rrënjë revanshizmin dhe për të lënë hapësirë që të mbjellim miqësi, ndaj urrejtjes në mjedisin tonë duhet të reagojmë krejtësisht ndryshe. Ne tani duhet që ta harrojmë të kaluarën me qëllim që ajo të mos përsëritet më dhe t'i kthehemi të ardhmes, e cila krijon kushtet për gjetjen e një terreni të përshtatshëm për zhvillimin e idesë për themelimin e KOMRA. (Shukrije Gashi, Partners Kosova-Center for Conflict Managment, Kosovë, Konsultat Kombëtare me Studentë, Prishtinë, Kosovë, 15 prill 2009).